

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

LÄÄNEMAA LOODUSRESSURSID

TALLINN 2007

SAATEKS

Käesolev brožüür püüab anda ülevaate Läänemaa suurematest loodusressurssidest, nende säästva kasutamise võimalustest ning kasutusele võtmise tingimustest. Andmed on koondatud järgmiste valdkondade kohta: maa (maardlad, leivilad, varude suurus), vesi, mets, ulukid, kala ja põllumajandusmaad. Esialgse idee kohaselt soovisime koondada ka andmeid metsamarjade kohta, aga kuna metsamarjad vajavad oma kasvuks kindlaid tingimusi, mis on pidevas muutumises, siis ei olnud otstarbekas ka neid väga täpselt kirjeldada.

Loodetavasti aitab käesolev brožüür lugejal saada ülevaadet Läänemaa loodusressurssidest ning lugeja kasutab neid ressursse säästvalt.

MAAVARAD

1. Kokkuvõte

Läänemaa peamiseks maavaradeks võib pidada karbonaatseid kivimeid dolokivi (dolomiit) ja lubjakivi ehk rahvapäraselt paekivi. Seda on palju ja see asub sisuliselt maapinnal. Ka turvast on palju, aga uusi alasid kasutusele võtta ei saa kuna seadusega on kaevandusmahud piiratud ning enamus kaevandamisest puutumata rabasid asub looduskaitsete piirangutega aladel.

2. Ressursi jagunemine Läänemaal

2006. aasta seisuga on keskkonnaregistri maardlate nimistus arvel 35 Läänemaa maardlat (Tabel 1). Lisaks tabelis toodule kaevandatakse ka Valgevälja ja Silgi karjääris maa-ainse kaevandamise loa alusel täitepinnast (maa-aines). Maa-ainse loa lõppemisel tuleb alad maardlana arvele võtta või kaevandamine lõpetada kuna maa-ainese lubasid enam ei väljastata.

Tabel 1. Läänemaa maardlad 2006. a seisuga

Kruusamaardla	Turbamaardla	Meremudamaardla
Jaakna ^K	Kantu	Haapsalu ^K
Kaopalu ^K	Koverdama ^K	
Keedika ^K	Laiküla ^K	Dolomiidimaardla
Raatsiotsa ^K	Leidisoo	Kurevere ^K
	Lihula	
Liivamaardla	Niibi ^K	Savimaardla
Einbi	Paadrema (Anepselja)	Kullamaa
Hindaste	Palivere	Randsalu
Lakenõmme	Suursoo	
Luigu	Turvalepa	
Ohemae ^K	Õmma ^K	
Palivere		

Risti-Muru	Lubjakivimaardla	
Saunamae	Ense	
Tuksi	Nommkyla	
Vaike-Lahtru	Pusku ^K	
Variku	Sutlepa (Aulepa)	
Vatla	Ungru-Sepakyla ^K	

Läänemaa 2005. a maavara kaevandusmahtudest annab ülevaate Tabel 2. Selge trendina on järk-järgult tõusnud ehitusmaterjalide toormeks kasutatava kruusa ja liiva kaevandusmahud. Turba tootmismahud olenevad suuresti ilmastikuoludest, aga uute maardlate kasutuselevõtt ei ole lähiajal võimalik kahel põhjusel. Esiteks kehtestab seadus maakondade lõikes turba kaevandamisele aastased piirmäärad¹. Teiseks on enamus tootmisest puutumata rabsid arvatud looduskaitseliste piirangutega alade hulka.

Tabel 2. Maavarade kaevandusmahud aastatel 2000-2005.

Maavara	Ühik	2001	2002	2003	2004	2005
Ehituskruus	tuh.m ³	2.3	9.1	12.4	30	70.4
Ehitusliiv	tuh.m ³	1.3	0	0.6	5.5	5.7
Meremuda	tuh.t	0.4	0.5	0	0.8	0.2
Lubjakivi	tuh.m ³	86.3	35.3	50.3	54.4	42.2
Dolomiit	tuh.m ³	-	75.7	150.8	171.9	122.1
Hästilagunenud turvas	tuh.t	0	25.2	26.3	17	47.7
Vähelagunenud turvas	tuh.t	39.9	27.6	18.4	12.3	12.4

Tabel 3 annab ülevaate Läänemaa maavara varude suurusest 2004. a seisuga. Aktiivsel varul on kaks kategooriat: AT – tarbevaru ja AR – reservvaru. AT tähendab sisuliselt seda, et varu on võimalik kohe ja üpris minimaalsete kulusutega kaevandama hakata. AR tähendab seda, et kulutused kaevandamise alustamiseks võivad olla mõnevõrra suuremad.

^K Maardlas kaevandatakse või maardla piires on antud kaevandamisluba.

¹ Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad (RTI, 20.12.2005, 67, 513)

Tabel 3. 2004.a seisuga maavara varud Läänemaal

Maavara	Ühik	AT	AR
ehitusdolomiit	tuh, m ³	2633	13627
tehn. dolomiit	tuh, m ³	11835	0
ehituslubjakivi	tuh, m ³	705.4	15840
tehn. lubjakivi	tuh, m ³	0	9248
hästilagunenud turvas	tuh, t	5323.9	36176
vähelagunenud turvas	tuh, t	1748.8	3448
ehituskruus	tuh, m ³	4764	446
ehitusliiv	tuh, m ³	6938.2	23866
täitepinnas	tuh, m ³	142	69.6
keramiline savi	tuh, m ³	0	490
meremuda	tuh, t	250.5	0
	KOKKU:	34340.8	103210.6

3. Ressursi kasutamise tingimused

Selleks, et kaevandama hakata peab maavara olema keskkonnaregistri maardlate nimistus arvele võetud. Varu arvele võtmiseks on vajalik teostada geoloogiline uuring. Alles seejärel saab maakonna keskkonnateenistusest taotleda **kaevandamise luba**. Loa taotlemise eest tasutakse riigilõivu ja riigile kuuluva maavara kaevandamise eest tasutakse riigile kaevandamisõiguse tasu, mille kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrusega (Tabel 4). Kui maavara ei kuulu riigile, siis ei pea ka kaevandamisõiguse eest tasuma. Läänemaa tingimustes ei pea riigile tasuma liiva, kruusa, savi ja turba kaevandamisõiguse eest, kui maavara asub eraõigusliku maal ja ei ole riikliku tähtsusega.

Tabel 4. Kaevandamisõiguse tasumäärad aastateks 2007-2009.

Jrk nr	Maavaraliik		Mõõtühik	Kaevandamisõiguse tasumäär(kr)		
				2007	2008	2009
1	Dolokivi	Täitepinnas	m ³	6,3	6,6	7,0
2		Madalamargiline	m ³	7,4	7,7	8,0
3		Kõrgemargiline	m ³	12,0	13,0	14,0
4		Tehnoloogiline	m ³	33,0	36,0	39,0
5		Viimistlusdolokivi	m ³	26,0	27,0	29,0
8	Kruus	Täitepinnas	m ³	4,2	4,4	4,6
9		Ehituskruus	m ³	20,0	21,0	22,0
10	Liiv	Täitepinnas	m ³	3,6	3,7	3,9
11		Ehitusliiv	m ³	12,5	13,0	14,0
12		Tehnoloogiline	m ³	15,0	16,0	17,5
13	Lubjakivi	Täitepinnas	m ³	5,7	6,0	6,5
14		Madalamargiline	m ³	7,4	7,7	8,0
15		Kõrgemargiline	m ³	12,0	13,0	14,0
16		Tehnoloogiline	m ³	20,0	21,0	22,0
17		Viimistluslubjakivi	m ³	26,0	28,0	29,0
19	Savi	Keraamika- ja keramsiidisavi	m ³	5,0	6,0	6,5
20		Raskelt sulav savi	m ³	12,5	13,0	14,0
21		Tsemendisavi	m ³	6,0	6,5	7,0
22	Turvas	Vähelagunenud	t	14,7	15,4	16,2
23		Hästi lagunenud	t	9,5	9,9	10,4

Autor: **Alar Valdmann**

Keskkonnaministeeriumi Läänemaa keskkonnateenistus
Maavarade ja põhjavee spetsialist

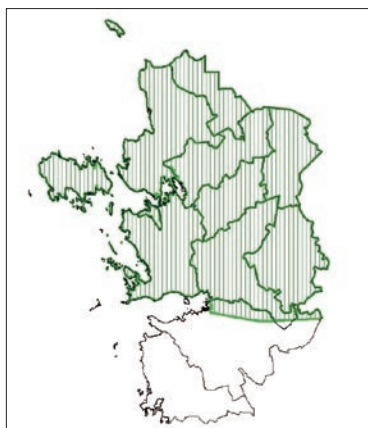
PÕHJAVESI

1. Kokkuvõte

Läänemaal saab eramu oma põhjavee kuni 30 m sügavusest kaevust ja tsentraalse veevarustuse põhjavee ca 150-300 m sügavusest kaevust. Põhjavee looduslik kvaliteet ei vasta üldjuhul joogivee kvaliteedinõuetele, mis tähendab, et joogivee tootmiseks peab vett töötleva. Põhjavee kogus Läänemaal ja kogu Eestis üldjuhul ei ole probleemiks – vett on küllaga.

2. Ressursi jagunemine Läänemaal

Läänemaal on eramute madalad puurkaevud enamasti kuni 30 meetrit sügavad ja avavad Siluri-Ordoviitsiumi (S-O) veekihi pealmist lõhelist osa. Tsentraalses veevarustuses kasutatavad puurkaevud on enamasti sügavamad (150-300 m) ja avavad Ordoviitsiumi-Kambriumi (O-Cm) või Kambriumi-Vendi (Cm-V) veekihte. Ühisveevarustuses kasutatakse O-Cm veekompleksi näiteks Haapsalus, Noarootsis, Nõval, Ristil, Ridalas ja Taeblas. Cm-V veekompleksi avavad puurkaevud on kasutusel Haapsalu, Martna ja Risti veehaaretes (2005 seis). Kui S-O ja O-Cm veekihte kasutatakse joogiveehaaretes kogu Läänemaal, siis Cm-V veekompleks on kasutatav Kirbla-Rumba joonest põhjapool (vt Joonis 1).

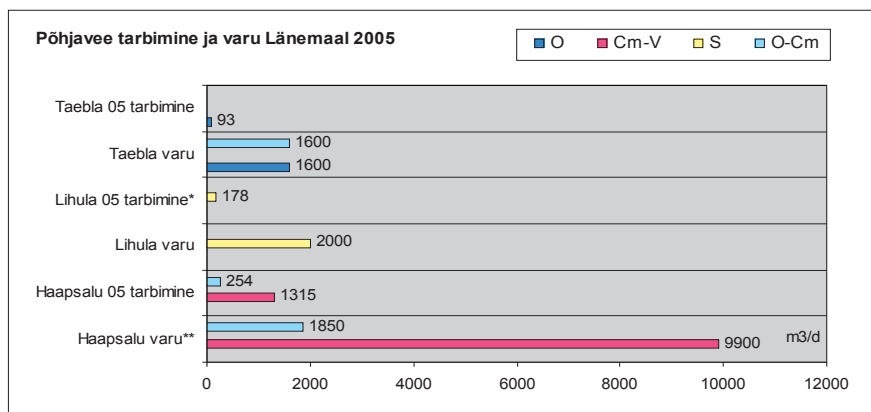

Joonis 1. Kambriumi-Vendi veekihi levik Läänemaal.

Põhjavee looduslik kvaliteet Läänemaal on üldiselt väga hea. Ulatuslikku inimtekkelist reostust ei ole teada, aga joogivee kvaliteedinõuetele vesi enamasti ei vasta ja seda kõikides veekihtides. Enamikes kaevudes on probleemiks rauasisaldus, mis ületab kehtestatud piirmäära (0,2 mg/l). Rannikupiirkondades on probleemiks merevee sissetung põhjavette, mis avaldub eelkõige naatriumi (Na⁺, piirmäär 200 mg/l) ja kloriidiooni (Cl⁻, piirmäär 250 mg/l) ülenormatiivses sisalduses. Mitmete piirkondade S-O veekihi sügavamas osas aga eelkõige Lihula ja Palivere piirkonnas on probleemiks fluoriidi (F⁻, piirmäär 1,5 mg/l) liiga suur sisaldus. Üldiselt tuleb joogivee tootmiseks vett enamasti töödelda või erinevate veekihtide vett segada, et saada joogivee kvaliteedinõuetele vastav vesi.

Põhjavee kogusega Eestis ja Läänemaal probleeme ei ole. Põhjavett jagub kuna vett sajab rohkem kui ära kandub. Põhjavee joogiveevarud on kinnitatud Haapsalu, Taebla ja Lihula asulate kohta. Joonis 2 toob välja varu ja tarbimise vahekorra 2005. aastal. Nagu näha - üheski nimetatud asulas ei ulatu tarbimine varu lähedusse.

Joonis 2. Põhjavee kinnitatud joogiveevaru ja tarbimine 2005.aatal

* Lihulas on kinnitatud Siluri veekihi varu, aga tarbimist on arvestatud S-O ühendatud veekihist.

** Haapsalu ja Uuemõisa varud on joonisel liidetud.

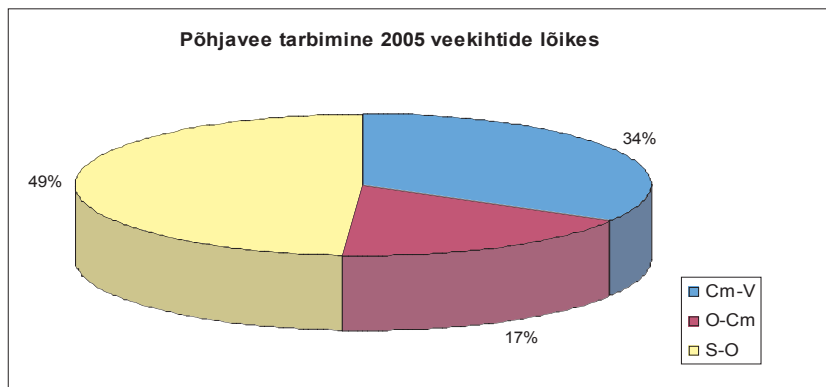

Kui vaadata üldist veetarbimist, siis 2005. aastal tarbisid 46 põhjavee võtmiseks vee erikasutusluba omavat isikut Läänemaal 1484 tuh m³ põhjavett. Viie suurima tarbija veekogus moodustas koguhulgast 77 % (Tabel 5). Haapsalu Veevärk ja Nordkalk AS põhjavee tarbimine moodustas kokkuhulgast 68 %.

Tabel 5. Viis suurimat põhjavee tarbijat 2005. aastal.

Ettevõte	Omavalitsus	Tarbimine, tuh m ³
Haapsalu Veevärk AS	Haapsalu	571.17
Nordkalk AS	Hanila	432.66
Lihula Vesi OÜ	Lihula	55.016
Taebla Kodu AS	Taebla	41.048
Filee Lihatööstus AS	Taebla	39.28

Ligi pool 2005. a tarbimisest moodustas Siluri ja Ordoviitsiumi veekihtide vesi (49 %).

Joonis 3. Veevõtt põhjaveekihtidest 2005 aastal veekihtide lõikes.

3. Ressursi kasutamise tingimused

Põhjavesi on loodusvara, mille kasutamiseks üle 5 m³ ööpäevas on vaja taotleda maakonna keskkonnateenistusest vee erikasutusluba. Loa väljastamine on tasuta, aga võetava vee eest tuleb tasuda. Ka heitvee loodusesse ära juhtimise eest tuleb tasuda. Vee erikasutuse hinnad kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrusega ja need tõusevad järk-järgult igal aastal. Tabel 6 toob välja tasumäärad aastani 2009.

Tabel 6. Vee erikasutusõiguse tasumäärad aastani 2009.

Veevõtt veekogust või põhjaveekihist	Senti m ³		
	2007	2008	2009
Siluri-ordoviitsiumi põhjaveekiht (S-O)	71	78	86
Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekiht (O-E)	71	78	86
Kambriumi-Vendi põhjaveekiht (E-V)	80	88	96
Kambriumi-Vendi põhjaveekihi joogivee kvaliteediga vee kasutamisel tehnoloogiliseks otstarbeks, v.a toiduainete valmistamiseks	142	156	171
Joogiks kasutatav mineraalvesi	2430	2550	2670
Ravivannimineraalvesi	240	260	270
Karjäärdest väljapumbatav vesi	15.7	17.3	19
Kaevandustest väljapumbatav vesi	40	44	48

Autor: **Alar Valdmann**

Keskkonnaministeeriumi Läänemaa keskkonnateenistus

Maavarade ja põhjavee spetsialist

KALA

1. Kokkuvõte

Kalavaru näol on maailmas tegemist üsna piiratud loodusliku ressursiga ja viimastel aastakümnetel on täheldatud selle ressursi kiiret vähenemist, mis on viinud üha varasemate põlvkondade ja üha väiksemate isendite püügini. Seeläbi on ressursi kahanemise kiirus suurenenud veelgi. Üha enam proovitakse maailmas leida uusi kalaliike, mida saaks töendusliku varu näol kasutusse võtta, et rahuldada inimkonna aina suurenevat vajadust kala ja kalatoodete järele ning samas anda võimalust taastada traditsiooniliste püügiobjektide populatsioonidel ja asurkondadel.

Kala ja kalatoodete hulgas on kasvamas kalakasvandustes kasvatatud kalade hulk. Ulemaailmne kahanemistrend ilmneb ka Läänemere kalanduses. Põhjuseks on siin intensiivne püük, Läänemere üldine eutrofeerumine, reostus ja vähene jaheda, soolase ja toitainete rikka merevee juurdevool Atlandi ookeanist.

2. Ressursi jagunemine Läänemaal

Antud lühijärgvaates kalavarude ennustatavast olukorrast 2007. aastaks on kasutatud TÜ Eesti Mereinstituudi uurimistööd "Eesti riikliku kalanduse andmekogumise programmi

täitmine ja vaalaliste juhusliku püügi seirekavade koostamine ning elluviimine vastavalt Euroopa Nõukogu määrustele nr. 1581/2004 ja 812/2004 ning Euroopa Komisjoni määrusele nr. 1639/2001 ja andmete analüüs ning soovitusel kalavarude haldamiseks 2007.a." ja KKM Läänemaa Keskkonnateenistuse materjale.

Väinamere piirkonnas asub Mereinstituudi püsiuurimisala Matsalu lahes. Seal saadud püügiandmeid laiendatakse kogu Väinamere kohta, mis tähendab, et kõikjal ei pruugi kalavarude seisund olla täpselt selline kuid üldpilt on üsna objektiivne. Kuna Lääne maakonda jääval Soome lahe osal ühtegi püsiuurimisala ei asu, siis siin tuleb tugineda kalurite poolt esitatud 2005. a püügiandmetele.

1990. aastate algul oli Matsalu lahe ahvenapopulatsioon väga heas seisundis ning seirepüükide saagis prevaleeris ahven. Ülepüügi ning osalt arvatavasti ka

mittepiisava loodusliku taastootmise tõttu ahvena arvukus vähenes kiiresti ja oli suhteliselt madal ka 2005. aastal, mis näitab, et 2004. a. ahvenapölvkond oli nõrk. Seevastu oli 2005.a. ahvenapölvkond tugev. 2007. aasta töändussaagi põhiosa moodustavad vanemad kalad, kelle arvukus on vähenemas ning osa kiiremaksulisi 2005.a. põlvkonna kalu. Saagikus võrreldes 2006. aastaga suurema silmasuurusega nakkevõrkude kasutamisel 2007. aastal tõenäoliselt väheneb võrreldes 2006.a. ent suureneb taas 2008.a.

Röökjalade arvukus lahes on madal ja see asjaolu (lisaks soodsatele sigimistingimustele) on üheks põhjuseks miks lahes domineerivad väheväärtuslikud karpkalalased – särg, nurg, viidikas, viimasel ajal ka roosärg, hõbekoger ja kuldkoger.

Särje saagikus oli stabiilne aastatel 2002-2004 ent suurenes 2005. a. kuid suuremate särgede osakaal saagis oli vähenenud.

Nuru saagikus on Matsalu lahes suurenenas alates 1990. aastate lõpust, oli maksimaalne 2004.a. ja vaatamata väikesele langusele 2005. ja 2006.a. püsib kõrgel tasemel.

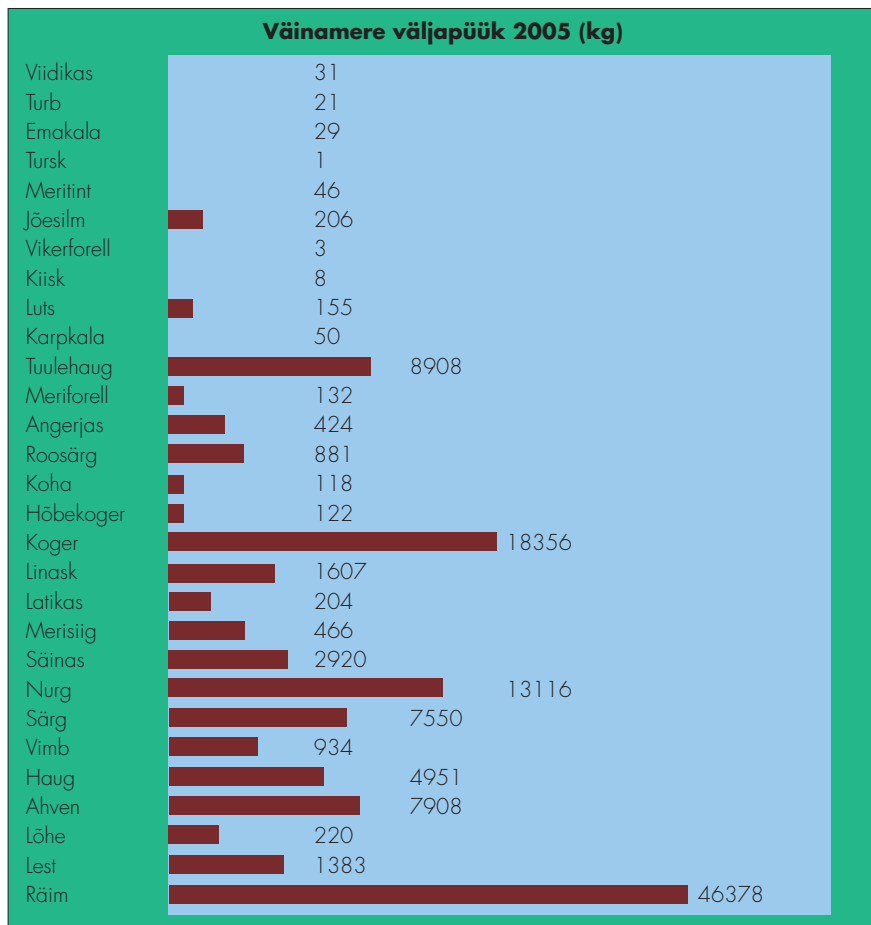
Haugivaru oli 1990. aastatel Matsalu lahes (nagu pea kõikjal rannikumeres) madalseisus. Viimastel aastatel on märgatav haugide arvukuse mõningane suurenemine.

Vimma arvukus Matsalu lahes on tugevalt langenud. Viimasel ajal on täheldatud noorte vimbade üsna arvukat esinemist lahes.

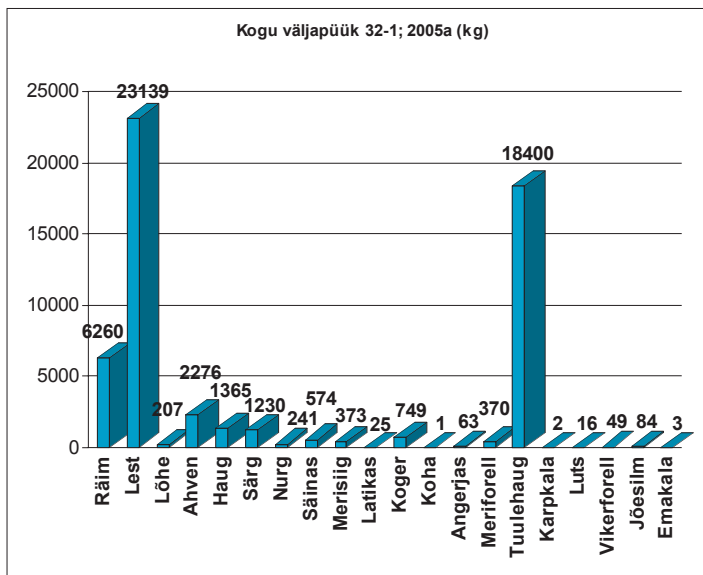
Koha arvukus Matsalu lahes on väga madal ja pole märke varu taastumisest.

Soome lahe piirkonnas osutus 2003.a. soolasema vee sissevool Põhjamerest nõrgemaks kui 1993.a. sissevool. Siiski on mõõdetud 2006. a kõrgeid soolsusi jaamas F3 (Tallinna ja Helsingi vahel) 60 m sügavusel, mis näitab, et 2003.a. sissevoolu mõju on jõudnud Soome lahte. Viimasega aga ei kaasnenud lesta kudekarja arvukuse olulist tõusu 10 m sügavusel, mis vastab rannikukudulesta keskmisele kudemissügavusele. 2006.a. kevadel oli soolsus alla lesta marja ellujäämise kriitilist piiri. Arvestades ka täiendi (esmakordselt püüki tulevate isendite arv) arvukust 1-2 aasta vanuses, ei ole lähiaastatel Soome lahes olulist lesta kudekarja arvukuse tõusu oodata, pigem langust.

Lääne maakonna avamere (Soome lahe) osas on jätkuvalt enim püütud kalaks lest ja räim, millele on viimastel aastatel olulist lisa andnud tuulehaug. Kõikide nende kalaliikide arvukus on avamereosas püsinud suhteliselt stabiilsena.

2005. aastal oli püükides märgata liigirikkuse tõusu ning võrreldes varasemate aastatega sisenesid üsna jõudsalt püüki ka ahven, haug, särg ja koger. Mõningast saagikuse tõusu võis 2005 aastal täheldada ka lõhe ja merisiia püügis.

Räime väljapüügid Läänemaal

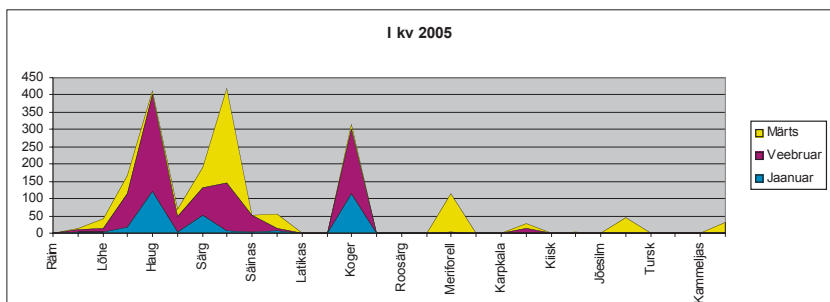
Alampiirkondade 25-29&32 (ilma Liivi lahe räimeta) räime kudekarja biomass (SSB) on püsivalt langenud 1970. aastatest alates kuni 2000. aastani, mil SSB stabiliseerus ajalooliselt madalaimal tasemel ja on viimastel aastatel suurenemas. Tuginedes viimastele kalastussuremuse hinnangutele loetakse see varu väljaspool riskitsooni olevaks. Kudekarja biomass jääb siiski oluliselt (32%) madalamaks paljuaastasest keskmisest. Kahjuks on täheldatud vaaru suurenemist vaid Läänemere lõunaosas ja selle mõju ei pruugi Eesti rannikuvetesse ulatuda.

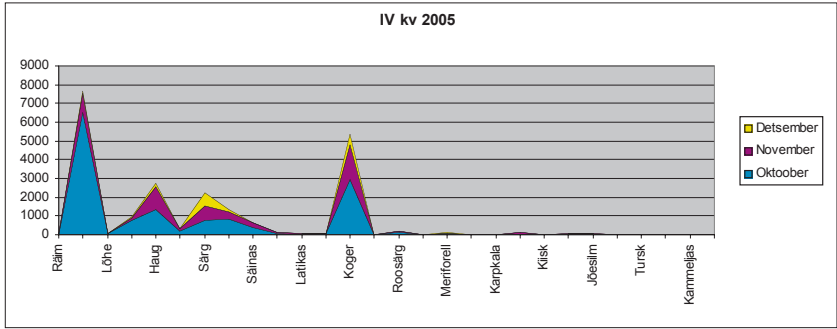
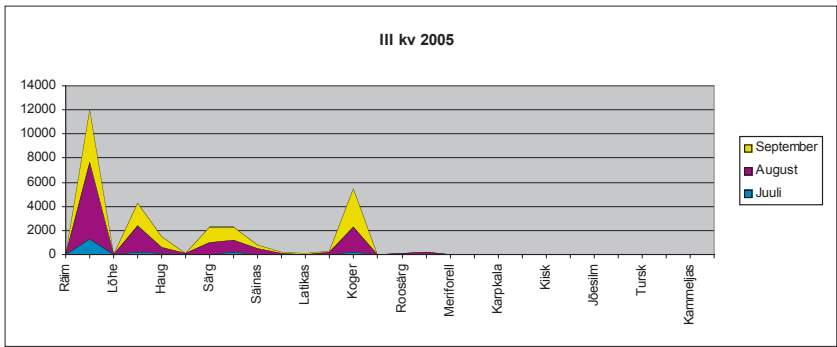
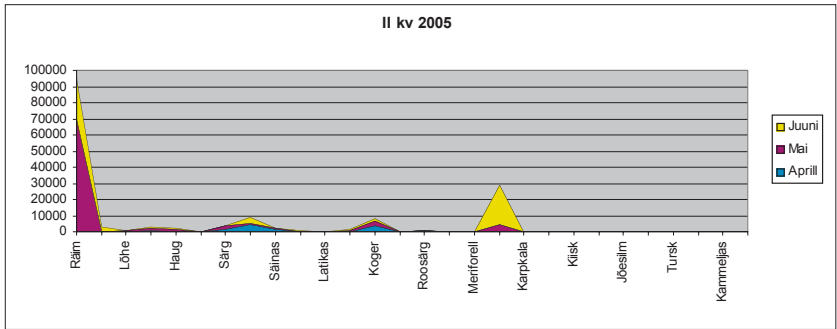
LÄÄNE maakond						
	märts	aprill	mai	juuni	juuli	KOKKU
2000	0	0	0	81040	0	81040
2001	0	753	44583	115513	3824	164673
2002	8	3167	162063	109022	2840	277100
2003	0	7	57278	39571	71945	168801

2004	9	1592	98793	115166	1185	216745
2005	0	350	69578	25177	0	95105
VÄINAMERI						
	märts	aprill	mai	juuni	juuli	KOKKU
2000	0	0	0	52793	0	52793
2001	0	318	43630	96636	1072	141656
2002	4	2859	154160	107962	2729	267714
2003	0	7	56888	8714	33689	99298
2004	2	1417	97478	110625	310	209832
2005	0	156	68306	20695	0	89157
SOOME laht						
	märts	aprill	mai	juuni	juuli	KOKKU
2000	0	0	0	28247	0	28247
2001	0	435	953	18877	2752	23017
2002	4	308	7903	1060	111	9386
2003	0	0	390	30857	38256	69503
2004	7	175	1315	4541	875	6913
2005	0	194	1272	4482	0	5948

Lääne maakonna 2005 aasta väljapüügid kvartalite kaupa.

3. Ressursi kasutamise tingimused

Kalapüügiresursi kasutamist korraldab "Kalapüügiseadus".

Selle § 13 (1) ütleb, et Kutselise kalapüügi vahendiga tohib kala püüda ettevõtjana äriregistris registreeritud isik, kelle tegevusalana on äriregistrisse kantud kalapüük.

Kalapüügivahendite või püütavate kalaliikide kogused kehtestab Vabariigi Valitsus. Kaluri kalapüügilube väljastab Põllumajandusministeerium või põllumajandusministri määratud valitsusasutus.

Peale kutseliste kalurite kasutavad, kuigi väga vähesel määral, ka harrastuspüüdjad. Harrastuspüügi õigus on igamehe püügiõigus ja igaüks tohib kala püüda harrastuspüügi õigust tõendava dokumendi alusel. Keskkonnaministril on õigus harrastuslikku kalapüüki kitsendada.

Läänemaal väljastab harrastusliku kalapüügi lube, püügipiirangutega piirkondadesse, Läänemaa keskkonnateenistus.

Autor: **Tiit Koel**

Keskkonnaministeeriumi Läänemaa Keskkonnateenistus
Kalanduse spetsialist

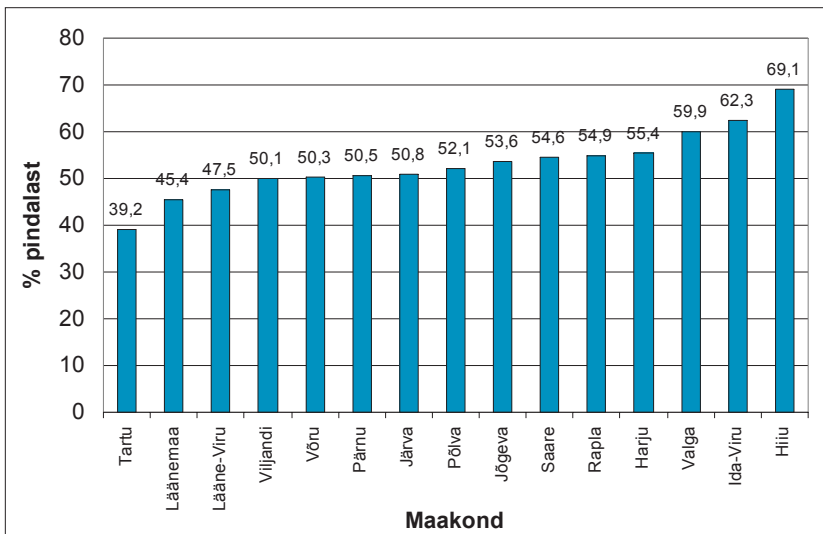
LÄÄNEMAA METSAVARUD

Andmeid metsavarude kohta kogutakse inventeerimisega. Saamaks ülevaadet riigi metsavarude kohta alustati 1999. aastal Eestis statistilise metsainventuuriga (SMI). SMI põhiülesandeks on metsade ja seal toimuvate muutuste kirjeldamine, sealhulgas raieülevaate andmine. (Metsakiatse- ja Metsauenduskeskus, Aastaraamat "Mets 2005")

SMI andmete põhjal on Eestimaa metsade pindala 2 284 600 ha ja tagavara 456 075 000 tihumeetrit.

Hinnanguliselt on Läänemaa metsamaa pindala 108 000 ha ja tagavara 17 513 000 tihumeetrit, mis on 4,7 % kogu Eesti metsade pindalast ja 3,8 % tagavarast. Läänemaa on ca 46 % ulatuses kaetud metsaga. Eesti maismaast on metsaga kaetud 50,5 %. Puistute aastane juurdekasv on Läänemaal on ca 475 000 tihumeetrit.

Raiemaht on Läänemaal olnud vahemikus 115 000- 263 000 tihumeetrit aastas. Seega on Läänemaa metsade puidukasutuse potentsiaal siiani suures osas kasutamata.

Joonis 1. Maakondade metsasus

Allikas: Metsakiatse- ja Metsauenduskeskus, Aastaraamat "Mets 2005"

Läänemaa metsadest on 69,4 % tulundusmetsad, 18,5 % kaitsemetsad ja 12,1 % hoiumetsad.

Võttes Läänemaa metsad põhjalikuma vaatluse alla, siis tuleb eraldi hinnata riigimetsa ja eraomanike metsa kuna nende metsade koosseisud ja vanused on oluliselt erinevad.

Näitena võib siin tuua puistute pindalalise jagunemise valitseva puuliigi järgi. Selle alusel jaotatuna on Läänemaal riigimetsa pindalast 58,4 % männikud, 9,6% kuusikud ja 28,4% kaasikud. Erametsas on vastavad näitajad on 25,6% männikuid, 8,4% kuusikuid ja 39,5 % kaasikuid. Tähelepanuväärne on ka hall-lepikute osakaal erametsas 11,6%.

Selline halllepikute osakaal tuleneb sellest, et suur osa erametsa on tekkinud viimase ca 60 a jooksul endistele põllu- ja karjamaadele ja sellisete alade vallutajateks on peamiselt hall lepp ja kask.

Puistute keskmise hektaritagavara ja keskmise vanuse valitseva puuliigi järgi leiab allolevatest tabelitest, võrdlusena on ära toodud ka mõne teise maakonna andmed.

Tabel 1. Puistute keskmine hektaritagavara valitseva puuliigi järgi

Maa-kond	Omandi-vorm	mänd	kuusk	tamm	saar	kask	haab	sang-lepp	hall lepp	kokku
		puistute hektaritagavara (m ³ / ha)								
Lääne	riigimets	139	108	111	181	103	222	161	107	127
	eramets	148	149	127	128	128	164	152	144	140
Hiiu	riigimets	165	196	198	146	141	256	179	127	164
	eramets	167	198	147	130	133	154	138	111	153
Rapla	riigimets	170	131	164	89	156	234	199	118	158
	eramets	169	189	154	132	147	187	193	148	166
Saare	riigimets	159	125	117	86	155	155	138	115	155
	eramets	152	191	118	135	125	145	156	126	146
Võru	riigimets	217	173	88	143	160	213	187	101	196
	eramets	224	232	202	179	183	232	191	161	209

Allikas: Metsakiatse- ja Metsauenduskeskus, Aastaraamat "Mets 2005"

Tabel 2. Puistute keskmine vanus maakonniti valitseva puuliigi järgi

Maa- kond	Omandi- vorm	mänd	kuusk	tamm	saar	kask	haab	sang- lepp	hall lepp	kokku
		puistute keskmine vanus (a)								
Lääne	riigimets	68	44	69	52	43	55	54	27	58
	eramets	64	63	86	56	50	56	51	35	54
Hiiu	riigimets	83	103	124	47	51	63	66	27	79
	eramets	67	81	91	69	60	61	56	36	65
Rapla	riigimets	74	46	83	34	44	44	51	28	58
	eramets	74	68	88	63	50	54	55	33	60
Saare	riigimets	69	54	92	48	52	46	51	27	65
	eramets	62	69	80	66	51	52	51	31	60
Võru	riigimets	75	49	33	46	45	43	53	24	62
	eramets	71	66	83	46	46	52	48	32	58

Allikas: Metsakaitse- ja Metsauenduskeskus, Aastaraamat "Mets 2005"

Puistute 1 hektari aastane juurdekasv on Läänemaal keskmiselt 4,4 tihumeetrit. Seega kasvab aastaga meil metsa juurde ca 475 000 tihumeetrit. Metsateatistel esitatud andmete analüüsist selgub, et aastatel 2000- 2006 ei ole raiemaht küündinud ühelgi aastal metsade juurdekasvu mahuni. Seega on Läänemaa metsade puidukasutuse potentsiaal siiani suures osas kasutamata.

Kindlasti aga ei jää see olukord selliseks kui vaadata arenguid energeetika valas, kus prioriteediks on seatud taastuvate energiaallikate kasutamine. Seetõttu on arvata, et suureneb nõudlus hakkepuidu järele ja seeläbi peaks suurenema ka Läänemaa metsade puidukasutuse maht. Seda just hetkel veel väheväärtuslikes metsaosades, kus puistu koosseisust enamuse moodustab hall lepp.

Tabel 3. Aastane raiemaht Läänemaal

Aasta	Omandivorm	Aastane raiemaht (tm)	Raiemaht kokku (tm)
2000	riigimets	33 655	121 514
	eramets	87 859	
2001	riigimets	31 000	134 700
	eramets	103 700	

2002	riigimets	37 857	152 000
	eramets	114 143	
2003	riigimets	48 043	230 251
	eramets	182 208	
2004	riigimets	57 138	263 331
	eramets	206 193	
2005	riigimets	21 766	115 286
	eramets	93 520	
2006	riigimets	49 324	141 894
	eramets	92 570	

Viimase kolme aasta raiemahule võib lisada ca 30 000 tihumeetrit kuna Metsaseadusest tulenevalt on erametsaomanikul õigus raiuda oma metsast kuni 15 tihumeetrit puitu ilma metsateatist esitamata. See norm on peamiselt mõeldud selleks, et metsaomanik ei peaks omale küttepuid varumiseks igal aastal esitada metsateatist. Üldjuhul on metsaomanikul oma metsa majandamiseks vaja metsamajandamiskava. Kava ei ole vaja kui metsa on vähem kui kaks hektarit. Metsamajandamiskava annab ülevaate metsa hetkeolukorrast, tuues välja metsa koosseisud eraldiste kaupa ja andes soovitusi metsanduslikeks töödeks 10 aasta perspektiiviga. See tähendab, et üks kava kehtib 10 aastat ja selle aja möödudes tuleb tellida uus kava.

Raiesoovi korral täidetakse kavas toodud andmete põhjal metsateatis ja esitatakse see kohalikule keskkonnateenistusele kontrollimiseks. Kui metsaomanik ise ei oska metsateatist täita siis võib ta pöörduda oma murega kas keskkonnateenistuse metsaspetsialisti poole või kasutada SA Erametsakeskuse atesteeritud metsakonsulentide abi.

Metsatöid võib alustada pärast seda kui keskkonnateenistusest on saadud tagasi lubava märkega teatis. Teatisel näidatud töid võib teostada aasta jooksul. Seega kutsukski kõiki metsaomanikke üles tundma huvi oma metsa käekäigu vastu.

Autor: **Tõnis Ruber**

Keskkonnaministeeriumi Läänemaa keskkonnateenistus
Metsanduse peaspetsialist

ULUK KUI RESSURSS

Millise tähendusega see pealkiri kellelgi mõjub on kindlasti inimeste kaupa erinev.

Mõnele kerkib silme ette särisev ahjupraad ulukilihast, andunud jahimehele mälestus meelikõitvast jahisituatsioonist, kommertsjahi korraldajale teenitav summa ja mõni inimene arvab, et ulukeid ei tuleks üldse küttida-majandada.

Ulukisse kui ressursi tuleks suhtuda võimalikult mitmekülgsetl. Võimalus looduses tasakaalu säilitada, meeldivaid jahielamusi kogeda, hankida tervislikku ulukiliha, kommertsjahiga ulukihooldeks ja seltsielu elamiseks vajalikku raha teenida. Võtta ulukit kui ainult tulu teenimise allikat, pole kindlasti õige kuid lähtume antud teema puhul suures osas sellest.

Võttes aluseks 2006. aasta Läänemaa jahindusaruande, saame mõningase ettekujutuse jahinduse tuludest-kuludest.

Jahimajade ja -baaside arv	tk	9
Jahitunnistuste arv välisriikide kodanikele	tk	572
Jahilasketiirude arv	tk	3
Karusnahatööstuste arv	tk	0
Söödasõimede ja sõim-söödahoidlate arv	tk	201
Metssigade söötmiskohtade arv	tk	228
Kõrgistmete ja jahikantslite arv	tk	232
Muude ulukihoolderajatiste arv	tk	343
Sellest soolakud:	tk	326
Rajatud söödapõldude pindala	ha	98
Ulukiliha müük	T	18
	kr	1268897
Karusnahkade müük	tk	2
	kr	200
Jahimajanduslikud tulud kokku	kr	3943269
Sellest jahiturism	kr	3122559
Jahimajanduslikud kulud kokku	kr	3344001
Sellest jahiturism	kr	1353925
Ulukihoolendus	kr	1225632
Ulukikaitse	kr	253300

Aruande põhjal võime väita, et põhilise sissetuleku allika moodustab jahiturism. Mõttekam on jahti müüa kui tervikut, mis hõlmaks majutust, toitlustust jne. Lahutades tuludest kulud näeme, et järelejääv summa so kasum polegi nii suur.

2005/2006 jahihooaja ametlikke küttemisandmeid vaadates näeme, et on kütitud kokku 416 põtra, 868 metskitse ja 1118 metssiga.

Ulukite kütmine Läänemaal 2005/2006 jahihooajal				
Pöder	Pull 170	Lehm 131	Vasikas 115	
Metskits	Sokk 300	Kits 274	Tall 294	
Metssiga	Kult 110	Emis 68	Kesik 367	Pörsas 573

Elujõulise ja jätkusuutliku populatsiooni säilimisel on tähtis, et ulukeid kütitaks õiges vanuselises ja soolises vahekorras.

2006. a põdrajahihooajal kütiti Läänemaal kokku 524 põtra.

Läänemaa ulukifond on mitmekülgne ja küllaltki arvukas.

2006. aasta loendusandmete järgi loendati Läänemaal 981 põtra, 3678 metskitse, 1645 metssiga, 11 karu, 23 hunt, 68 ilvest ning 910 kobrast.

Enamuses Euroopast on suurkiskjad - hunt, ilves ja pruunkaru intensiivse kütamise ja loodusmaastike vähendamise tõttu hävinenud, mistõttu on need liigid Euroopa Liidus range kaitse all. Eestis on säilinud piisaval hulgal nii suurkiskjatele kui ka teistele metsloomadele sobivaid elupaiku ning asurkondade hea seisund lubab hunt, ilvest ja karu mõõdukal hulgal kütida. Suurkiskjatel on täita oluline roll loodusliku tasakaalu säilitamisel nii sõraliste, väikekiskjate kui ka kopra arvukuse reguleerijatena. 2005-2006 a jahihooajal kütiti Läänemaal 3 ilvest ning 1 hunt. 2006-2007 jahihooajal (01.12.2006-28.02.2007) on Läänemaal lubatud kütida 4 ilvest ning kuni 10 hunt. Hundi küttemislimiit on hundikarja territooriumi põhiselt jaotatud. See tähendab seda, et osa kvoodist võidakse kütida naabermaakonnas, sellest tulenevalt väheneb maakonnas kütida lubatud olevate huntide arv. Viimane tõsine hundijaht peeti Läänemaal 2002.a kui tabati 4 isendit. Lääne maakonnas on 13 jahipiirkonda. Neist suurim on Nõva-Kullamaa Riigijahipiirkond, mis hõlmab ligikaudu 75 000 ha. Seda välja jättes on keskmiseks jahipiirkonna suuruseks ligikaudu 14 000 ha.

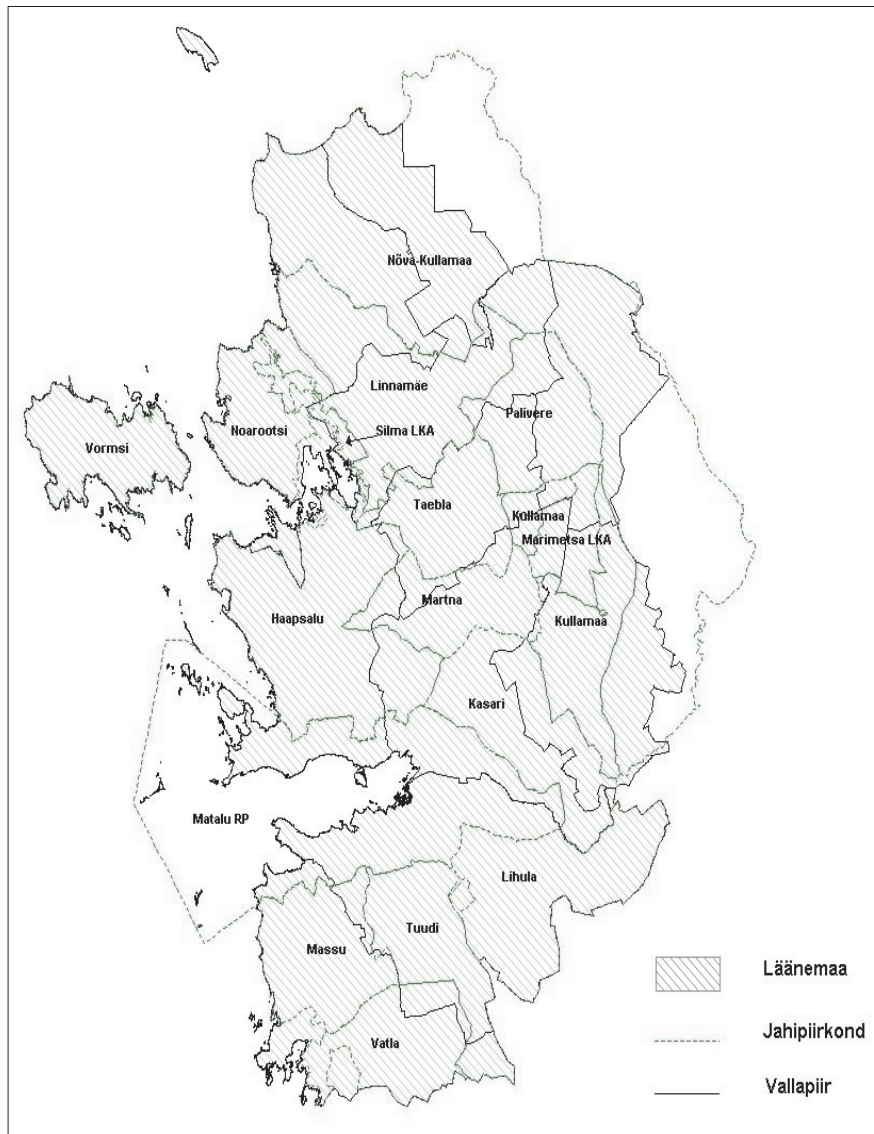
Ressursi kasutamine

Jahimaa antakse kasutusse jahipiirkondade kaupa jahipiirkonna kasutusõiguse loaga. Jahipiirkonna kasutusõiguse loa annab ja lubade arvestust peab jahipiirkonna asukohajärgne keskkonnateenistus. Jahipiirkonna kasutusõiguse luba antakse kümneks aastaks. Jahipiirkonna kasutusõiguse luba pikendatakse järgmiseks kümneks aastaks kui jahipiirkonna kasutaja on kuus kuud enne loa kehtivuse lõppemist esitanud loa andjale kirjaliku taotluse loa pikendamiseks.

Jahipiirkonna kasutajal tuleb riigile maksta jahipiirkonna kasutusõiguse tasu. Jahipiirkonna kasutusõiguse tasu arvutatakse ulukile sobivate elupaikade pindala ja kvaliteedi järgi, sealjuures kõige olulisem näitaja on siiski metsa- ja põllumaa vahetamine jahipiirkonnas. Kahel viimasel aastal on keskmine maksukoormus Läänemaal olnud umbes 1.5 kr ulukile sobiva elupaiga hektari kohta.

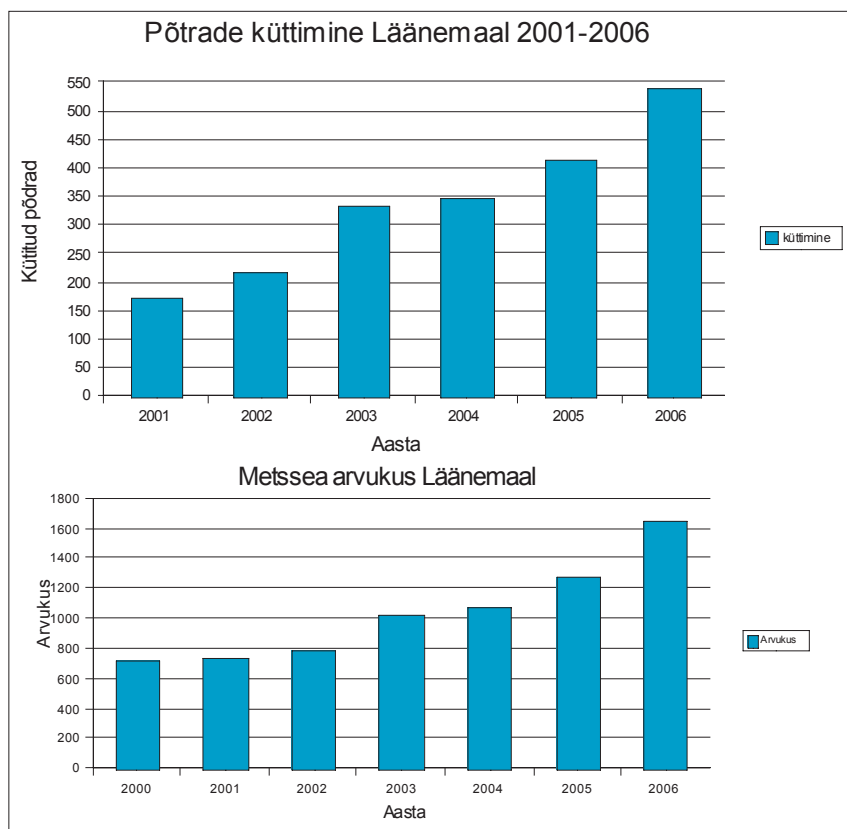
Läänemaa jahipiirkondade kasutusõiguse tasu ühe aasta kohta oli 2006. a kevadel kokku 379 027 kr. Läänemaa jahipiirkondades on jahimaid kokku 242 608 ha. Riigilõiv välisriigi kodaniku jahitunnistuse taotlemiseks kehtivusega 1 aasta on 50 kr. Välisriigi kodaniku jahitunnistuse saamiseks tuleb keskkonnateenistusele esitada vabas vormis taotlus, ning koopia välisriigis kehtivast jahitunnistusest.

Jahitunnistust omav maaomanik tohib oma kinnistul jahti pidada, välja arvatud suurulukitele, kui tema kinnisasja pindala ühes ringpiiris on enam kui 20 hektarit. Õigus jahti pidada laieneb maaomaniku vanematele, abikaasale ja lastele, kui nad omavad jahitunnistust. Vastava loa saab taotleda keskkonnateenistusest. Jahitunnistuse tohib anda vähemalt 16-aastasele isikule, kes on läbinud jahindusalase koolituse ning edukalt sooritanud jahiteooriaeksami ja laskekatsed. Jahitunnistuse saamise eest tasutakse riigilõivu riigilõivuseaduses sätestatud määrade järgi. Jahipiirkonda jääval kinnistul võivad selle omanik, tema vanaemad, abikaasa või lapsed jahti pidada tasuta.

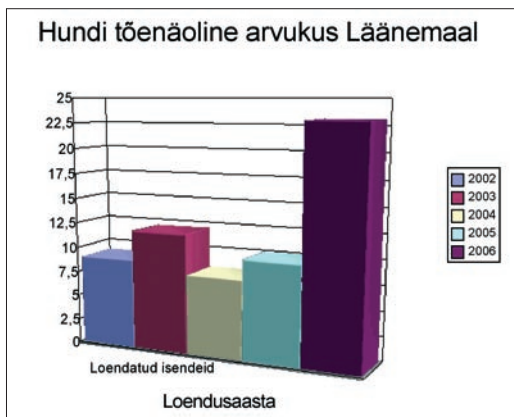
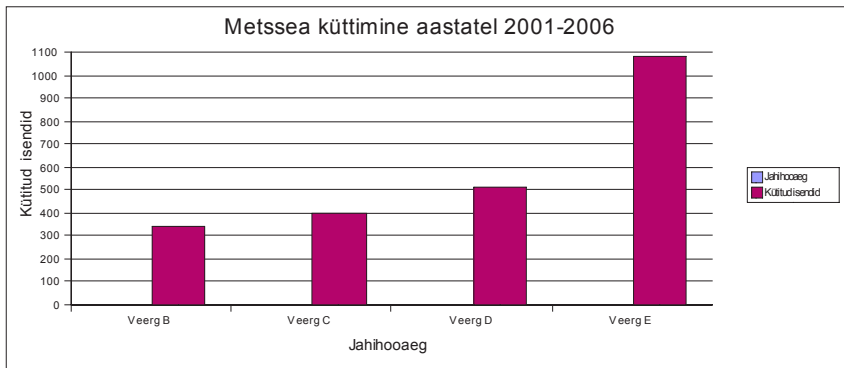
Läänemaa uhkuseks võiks pidada suurt ja tugevat põdra asurkonda. Kui võrrelda kütitavate põtrade arvu Eesti maakondade suurusega, siis Eesti maakondadest kütitakse enim põtru just Lääne maakonnas.

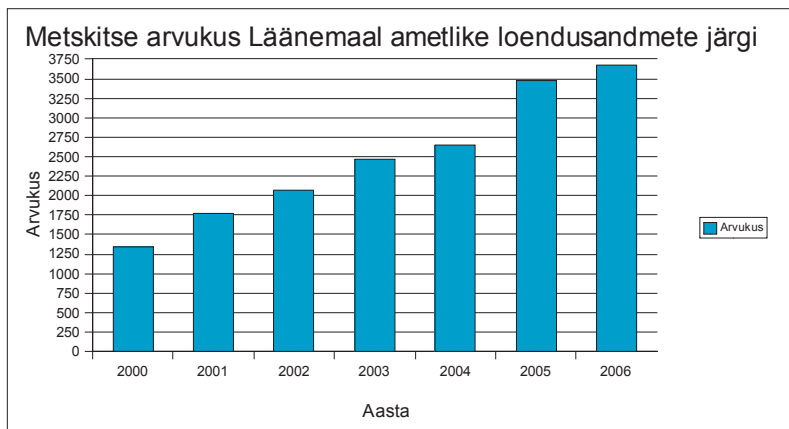
Metssigade arvukus on tõusnud viimaste aastastega märgatavalt, see tunnistab õiget kütimistruktuuri, seda et lisa söötmine on korraldatud ja mis seal salata, metssea kõige ohtlikum vaenlane peale inimese-hunt, on viimased 5 aastat Läänemaal üsna vähearvukas olnud. Metssigade kõrge arvukus põhjustab põllukultuuride, eelkõige vilja-ja kartulipõldude kahjustusi. Lumetu talv muudab

metssigade kütamise raskeks, pehme maa teeb sigade toidu hankimise hõlpsaks, seega järgmine aasta on sigade arvukus tõenäoliselt veelgi kõrgem, kui just kasvav hundiasurkond sigade arvu senisest enam mõjutama ei hakka

Metskitse arvukust mõjutab enim ilvese arvukus. Üks ilves tabab aastas keskmiselt läbi 50 metskitse. 2006 aasta ametlike loendusandmete põhjal elutses Läänemaal 68 ilvest, $68 \cdot 50 = 3400$. Kitsi aga loendati 3678. 2005 jahihooajal küüti 868 kitsse. Kitsede aastaseks juurdekasvaks võiks arvestada 35%. Seega on kitsede tõenäoline arvukus suurem.

Autor: **Madis Otsa**

Keskkonnaministeeriumi Läänemaa Keskkonnateenistus
Jahinduse spetsialist

PÖLLUMAJANDUS LÄÄNEMAAL

2005. a lõpu seis.

Põllumajanduslikus tootmises maa - 35 461 ha,

sealhulgas

põllumaa - 19 061 ha

looduslik (nn. rannakarjamaad eraldi ei ole) - 16 048 ha.

Põllumaast köögivilja maa - 211 ha , puuvilja- ja marjakasvatusemaa - 352 ha.

Loomakasvatus:

sigu - 9906

lambaid - 2168

kitsed - 196

veiseid - 8515 sealhulgas lihaveiseid – 2678.

Lääne maakonnas on suur potentsiaal lihaveisekasvatuse osas kuna looduslikku rohumaad on 16 048 ha ja loomühikule arvestatakse 0,3-0,5 ha rohumaad söödabaasina. Arengut piirab lihaveiste tõumaterjali suur nõudlus vabariigis tervikuna (lihaveiste arv on maakondadest Läänemaal kõige suurem kuna sobivat maad kõige enam) ja põllumajandustootjate väike võime investeerida just väiketootjate osas kuna looduslik rohumaad jaguneb paljude väiketootjate vahel.

Autor: **Mati Kallemets**

Lääne Maavalitsus

Maaelu peaspetsialist

